

dr Ewa Jurczyk-Romanowska

Uniwersytet Wrocławski

Stowarzyszenie AVEC

e.jurczyk@prawo.uni.wroc.pl

Informacje o autorce zostały podane przy artykule *Motywacje, oczekiwania i postulaty towarzyszące Seniorom w podjętej edukacji informatycznej.*

mgr inż. Natalia Romanowska

Stowarzyszenie AVEC

romanowska.natali@gmail.com

Natalia Romanowska – z wykształcenia chemiczka, absolwentka Politechniki Wrocławskiej. Z zawodu konsultantka do spraw projektów, doświadczenie zdobywała we Wrocławskim Centrum Transferu Technologii przy Politechnice Wrocławskiej i firmie konsultingowej Innova. Aktualnie prowadzi firmę Outspider. Swoją przygodę z AVEC i @ktywnym Seniorem zaczęła w 2009 r. od razu podbijając serca Seniorów i nie tylko, w 2010 roku została wiceprezesem Stowarzyszenia AVEC oraz koordynatorem kursów komputerowych prowadzonych dla seniorów. Elektryzuje swoimi pomysłami na życie, ambitna i energiczna! Interesuje się trekkingiem wysokogórskim, wspinaczką, a ostatnio żeglarstwem. Miłośniczka... kolekcjonerka kamieni.

Unijne możliwości finansowania przedsięwzięć prosenioralnych. Przegląd i systematyka źródeł

Streszczenie: Prezentowany artykuł jest próbą systematyzacji informacji na temat możliwości finansowania projektów, dedykowanych osobom powyżej 50. roku życia, ze źródeł pochodzących z różnych funduszy europejskich zarówno na szczeblu centralnym, krajowym, jak i regionalnym. Przedstawiono również programy operacyjne, które przewidyują możliwość realizacji projektów prosenioralnych wraz

ze szczegółowymi informacjami na temat beneficjentów i potencjalnych wnioskodawców. Dodatkowo wyliczono również katalog dokumentów – aktów normatywnych, z których można czerpać informacje na temat procedur związanych z uzyskaniem niezbędnych do realizacji zamierzonych działań środków finansowych. Celem, który przyświecał autorkom, było ułatwienie znalezienia konkretnych informacji na temat możliwości finansowania projektów dedykowanych seniorom w gąszczu setek publikacji poświęconych tej tematyce.

Słowa kluczowe: projekty, programy operacyjne, dotacje UE, seniorzy, 50+.

Wprowadzenie

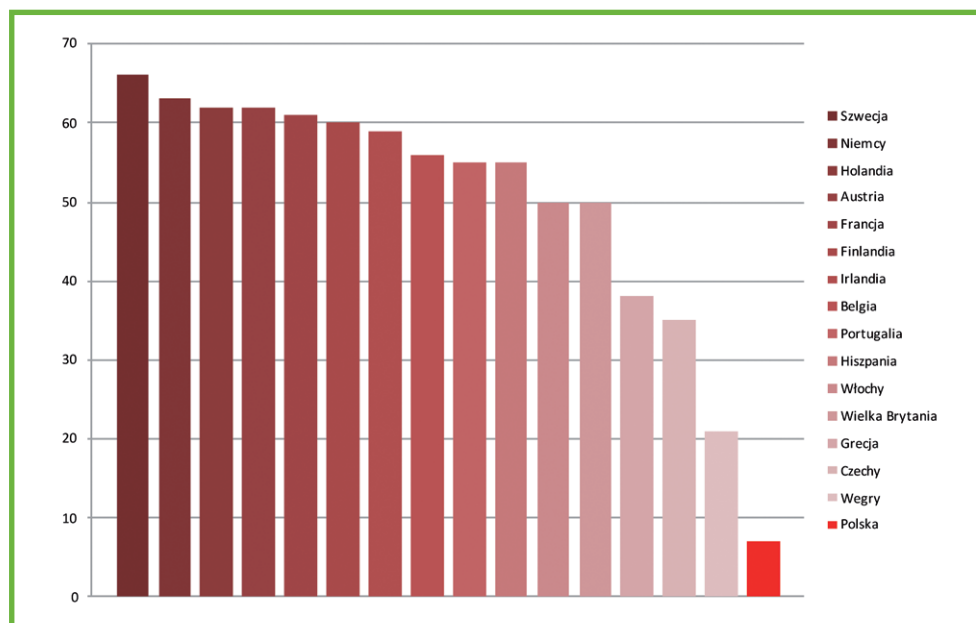
W pełni rozwinięte państwo powinno posiadać trzy dające się wyraźnie określić sektory: publiczny, do którego zaliczamy rząd, samorząd oraz inne agendy państwowe, rynkowy – tu odnajdujemy podmioty *for profit*, czyli nastawione na zysk oraz trzeci sektor – ochotniczy, *non profit*, skupiający organizacje opierające się na ideach samopomocy, aktywizacji, tworzący i wykorzystujący inicjatywy oddolne. Obecnie istnieje wiele organizacji, najczęściej pozarządowych, wspierających aktywność osób po 50. roku życia. Należy zaznaczyć, iż aktywność jest tu rozumiana zarówno jako aktywność sportowa, zdrowotna, jak i edukacyjna. W Polsce powstaje coraz więcej inicjatyw – co nie znaczy, iż już osiągnęliśmy poziom zaspokajający potrzeby społeczne – które promują nowy styl życia i nowe kierunki rozwoju osób po 50. roku życia. Coraz więcej również tworzy się programów, które wspierają seniorów przy zakładaniu swoich firm, lub też związanych z pośrednictwem pracy dla seniorów, czy też oferujących różnego rodzaju szkolenia.

Na drodze realizacji tych idei napotykamy wiele różnych trudności, z których najpoważniejszą wydaje się być kwestia pozyskania niezbędnych funduszy. Dlatego też celem niniejszego artykułu jest przegląd źródeł finansowania i informacji na temat projektów dotowanych przez Unię Europejską także możliwości uzyskania wsparcia finansowego na działalność prosenioralną w Polsce. Ze względu na obszerność zagadnienia z prezentowanych treści wyłączone zostały szczegółowe informacje dotyczące zasad tworzenia wniosków o dofinansowanie. Z uwagi na fakt, iż system dotowania przedsięwzięć przez Unię Europejską posługuje się swoistą nomenklaturą, konieczne stało się dokonywanie na bieżąco pewnych uściśleń terminologicznych, skróty podane zostały w nawiasach.

Jednym z najważniejszych obecnie źródeł finansowych umożliwiającym wsparcie aktywności osób po 50. roku życia są dotacje pochodzące z budżetu Unii Europejskiej. Sposób pozyskania funduszy i ich późniejsze wykorzystanie zależy od rodzaju podmiotu (instytucji, osoby) wnioskującego o tę dotację. Ponadto fundusze pozyskiwane z budżetu Unii Europejskiej są najczęstszym źródłem finansowania wyżej opisanych działań, ponieważ tego rodzaju inicjatywy na szczeblu rządowym nadal nie cieszą się zbyt dużym poparciem.

O potrzebie dofinansowania inicjatyw obejmujących szeroko rozumiane przeciwdziałanie wykluczeniu seniorów świadczy przeprowadzony w lipcu 2008 roku

Raport *Indeks Kapitału Intelektualnego*, zwracający uwagę polityków, liderów opinii publicznej oraz mediów na rolę oraz znaczenie jakości i poziomu kapitału intelektualnego dla seniorów, który plasuje Polskę na ostatnim miejscu wśród 16 krajów europejskich objętych porównaniem.

Wykres 1. Indeks Kapitału Intelektualnego seniorów

Źródło: http://pliki.innowacyjnosc.gpw.pl/Kapital_Intelektualny_Polski.pdf, dostęp: 10.06.2010 r.

Jako przyczyny umiejscowienia Polski na tak niekorzystnym miejscu w rankingu badanych państw zdiagnozowano:

- niski poziom aktywności zawodowej polskich seniorów,
- wysoki poziom poczucia alienacji wśród osób starszych,
- niski poziom dostępności usług medycznych liczony jako liczba lekarzy na 1000 mieszkańców.

Problem ten staje się coraz bardziej palący z uwagi na proces starzenia się społeczeństwa w Polsce. Dlatego też polityka państwa wobec seniorów powinna zostać zmieniona. Niestety nasze państwo, które powinno opiekować się osobami starszymi i gwarantować im prawa zgodnie z *Europejską Kartą Społeczną*, nie spełnia swojego obowiązku, a w konsekwencji cały ciężar opieki i organizowania czasu osobom starszym spoczywa na rodzinie. Dopiero od kilku lat obserwujemy delikatne przesunięcie środka ciężkości w zakresie wspomnianych obowiązków z członków rodziny na organizacje pozarządowe. Według przywołanego już raportu *Kapitał Intelektualny Polski* „pogłębianie się niekorzystnych procesów demograficznych w dłu-

gim horyzoncie czasowym grozi zapaścią finansów publicznych i niemożliwością świadczenia opieki przez państwo na rzecz starszych pokoleń. Kryzysu wtórnego regresu demograficznego można uniknąć poprzez aktywizację zawodową pokolenia seniorów i wydłużenie okresu aktywności zawodowej¹⁾. Rozwiązaniem tego problemu mają być m.in. programy operacyjne finansowane ze środków unijnych. Dlatego też w artykule wyeksponowano to właśnie źródło finansowania wraz z krótką prezentacją genezy omawianych dotacji.

Uzyskane do tej pory dofinansowania można podzielić na trzy etapy. Polska już przed rokiem 2004 korzystała ze środków unijnych, była to pomoc przedakcesyjna, przeznaczona dla krajów starających się o członkostwo w Unii Europejskiej. Następnie – po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej w 2004 r., w latach 2004–2006, otrzymaliśmy możliwość korzystania ze środków unijnych na tych samych zasadach co pozostałe państwa członkowskie. Z kolei lata 2007–2013 to nowy okres programowania Unii Europejskiej, w którym Polska otrzymała dalsze wsparcie na różnego rodzaju programy operacyjne.

Dotacje z UE cechują się kilkoma zasadami, a jedną z ważniejszych jest obowiązek wkładu krajowego, co oznacza, że na kwotę dofinansowania projektów składają się zarówno środki z Unii Europejskiej, jak i krajowe. Poniższa tabelka ukazuje rozkład tych środków w poprzednim okresie programowania 2004–2006 oraz w obecnym 2007–2013. Takie współfinansowanie jest również zgodne z jedną z zasad polityki spójności określaną mianem dodatkowości lub inaczej zasadą współfinansowania czy uzupełniania. Założeniem jej jest wsparcie, uzupełnienie środków krajowych, a nie ich całkowite zastąpienie.

Tabela 1. Dotacje z UE

Dotacja	2004–2006	2007–2013
(100%)	środki unijne (75%)	środki unijne (85%)
	środki krajowe (25%)	środki krajowe (15%)

Źródło: <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/WstepDoFunduszyEuropejskich/Strony/Czymsa-fundusze.aspx>, dostęp: 09.11.2010 r.

¹⁾ *Kapitał Intelektualny Polski*, http://pliki.innowacyjnosc.gpw.pl/Kapital_Intelektualny_Polski.pdf, dostęp: 10.06.2010 r.

Dotacje mogą uzyskać zarówno osoby fizyczne, jak i różnego rodzaju instytucje (przedsiębiorcy, gminy, szkoły, organizacje pozarządowe i in.) w zależności od celu, jaki chcą osiągnąć. Jednakże osoby fizyczne mogą korzystać z dotacji wyłącznie poprzez uczestnictwo w szkoleniach, konferencjach, projektach naukowo-badawczych, doradztwie, np. dotyczącym zakładania własnej firmy. Uczestnictwo takie wymaga spełnienia szeregu warunków, m.in.: zakwalifikowania się ze względu na wiek bądź przynależność do właściwej (często zagrożonej wykluczeniem) grupy społecznej. Beneficjenci – pomimo literalnego brzmienia przywołanego pojęcia – obarczeni są szeregiem obowiązków związanych np. z uczestnictwem w zajęciach, zakończeniem szkolenia pod rygorem konieczności zwrotu dotacji, uzyskaniem certyfikatu. Enumeratywnie wyliczone obowiązki beneficjentów wpisane są ściśle w Regulamin uczestnictwa w konkretnym projekcie finansowanym z UE, a wiążącym i ostatecznym dla obu stron jest podpisanie umowy określającej wszystkie warunki, jakie należy spełnić, aby wziąć udział w projekcie europejskim, obowiązki, jakie spoczywają zarówno na organizatorze, jak i uczestniku projektu, oraz konsekwencje zerwania umowy.

Pozostałe jednostki organizacyjne mogą ubiegać się o dotacje poprzez napisanie wniosku o dofinansowanie. Uzyskanie takiej dotacji wiąże się z koniecznością bezwzględnego spełnienia szeregu formalności. Niezmiernie ważnym jest, aby statutowe cele organizacji były zgodne z warunkami przystąpienia do konkursu. Beneficjent może starać się o dowolną dotację, jednak projekt, który chce zrealizować, musi wpisywać się w konkretne cele wybranego programu operacyjnego oraz musi być odpowiedzią na zaproszenie do składania wniosków przez odpowiednią instytucję pośredniczącą. Wniosek, który został poprawnie złożony do odpowiedniej instytucji, przechodzi następnie weryfikację. Podczas tej oceny asesory na specjalnym posiedzeniu Komisji Oceny Projektów KOP albo przyjmują wniosek i otrzymuje on dotację, albo odrzucają go – konsekwencją czego jest brak dofinansowania. Beneficjent, którego projekt został odrzucony, może złożyć protest. W takim wypadku wniosek oceniany jest ponownie przez nowy zespół asesorów na kolejnym posiedzeniu KOP, a następnie zostaje wydana ostateczna opinia.

Ocena wniosku składa się z dwóch części: formalnej i merytorycznej. Pierwsza dotyczy spełnienia wszystkich proceduralnych kryteriów dostępu, drugiej natomiast podlega w szczególności budżet przedsięwzięcia – koszty kwalifikowane, zasadność planowanych wydatków, jak również sama idea projektu – istotnym jest, by dokładnie wpisywał się on w cele programu operacyjnego, w ramach którego jest przygotowywany. Częstokroć pominięcie przy wypełnianiu formularza jednej rubryki powoduje odrzucenie wniosku z uwagi na błąd formalny, a merytoryczna część wniosku nie zostaje nawet sprawdzona.

Programy realizowane na szczeblu krajowym

Programy operacyjne, tworzone w ramach działań podejmowanych przez Unię Europejską w celu wsparcia rozwoju gospodarczego i zatrudnienia, są ściśle powiązane z przedstawionymi poniżej dokumentami, strategiami, politykami i wytycznymi.

Jedną z powyższych jest Narodowa Strategia Spójności (NSS) określana również mianem Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia. Dokument ten określa priorytety i obszary wykorzystania, a także system wdrażania następujących funduszy unijnych:

- *Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR),*
- *Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS),*
- *Funduszu Spójności.*

NSS określana jest poprzez cele strategiczne oraz cele horyzontalne. Celem strategicznym NSS jest „tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej”²⁾. Cel ten osiągnąć jest poprzez realizację podrzędnych celów horyzontalnych, do których należą:

- poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa,
- poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej, budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski,
- podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług,
- wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej,
- wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich³⁾.

Powyższe cele NSS realizowane są na kilka sposobów zarówno poprzez działania o charakterze prawno-podatkowym, jak również za pomocą stworzonych przez Unię Europejską programów operacyjnych – zarządzanych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, a także Regionalnych Programów Operacyjnych – zarządzanych przez organy wykonawcze województw, czyli ich zarządy oraz za pomocą projektów współfinansowanych ze strony instrumentów strukturalnych, do których należą:

²⁾ <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/WstepDoFunduszyEuropejskich/Strony/NSS.aspx>, dostęp: 10.09.2010 r.

³⁾ Tamże.

- Program Infrastruktura i Środowisko – EFRR i FS,
- Program Innowacyjna Gospodarka – EFRR,
- Program Kapitał Ludzki – EFS,
- 16 programów regionalnych – EFRR,
- Program Rozwój Polski Wschodniej – EFRR,
- Program Pomoc Techniczna – EFRR,
- Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej – EFRR.

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejski Fundusz Społeczny (EFS) – fundusze strukturalne oraz Fundusz Spójności stanowią finansowe narzędzia dla polityki spójności realizowanej przez Unię Europejską. Spośród tych trzech największym jest Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), którego celem jest zwiększenie spójności gospodarczej i społecznej w Unii Europejskiej poprzez likwidację nierówności pomiędzy regionami.

EFRR finansuje:

- „bezpośrednie wsparcie inwestycji realizowanych w przedsiębiorstwach (w szczególności w MŚP) w celu utworzenia trwałych miejsc pracy,
- infrastruktury związane z badaniami i innowacją, telekomunikacją, ochroną środowiska, energią i transportem,
- instrumenty finansowe (fundusze kapitału wysokiego ryzyka, fundusze rozwoju lokalnego) w celu wsparcia rozwoju regionalnego i lokalnego oraz ułatwienia współpracy między miastami i regionami, narzędzia pomocy technicznej”⁴⁾.

Jak zauważono powyżej, EFRR finansuje również wszystkie programy operacyjne.

Drugim co do wielkości jest Europejski Fundusz Społeczny (EFS), którego celem jest poprawa jakości i dostępności miejsc pracy, a także możliwości zatrudnienia na terenie Unii Europejskiej. W ramach EFS najczęściej realizuje się przede wszystkim szkolenia, warsztaty czy też różnorodne formy wspierania zatrudnienia.

W obszarze zainteresowania EFS znajduje się idea ciągłego przystosowywania pracowników i przedsiębiorstw poprzez systemy nauki „przez całe życie”, a także opracowanie i rozpowszechnianie nowatorskich zasad organizacji pracy. W dalszej kolejności EFS zajmuje się dostępem do zatrudnienia dla poszukujących pracy, osób nieaktywnych oraz kobiet i emigrantów, a także integracją społeczną osób pokrzywdzonych przez los i walką z dyskryminacją na rynku pracy. Ostatnią dziedziną wyznaczającą obszar działań EFS jest wzmocnienie kapitału ludzkiego poprzez reformę systemów kształcenia oraz utworzenie sieci placówek edukacyjnych.

Ostatnim filarem polityki spójności UE jest wspomniany Fundusz Spójności (FS), o którym należy wspomnieć, mimo iż nie jest on bezpośrednio związany z aktywnością osób po 50. roku życia. Jednakże w ramach tego funduszu – wspierającego środowisko i transport – dotacje przekazywane Polsce po wstąpieniu do Unii Euro-

⁴⁾ <http://www.bps.uw.edu.pl/europejski-fundusz-rozwoju-regionalnego.html>, dostęp: 10.09.2010 r.

pejskiej były najwyższe z przekazanych jakimkolwiek państwu członkowskiemu. Głównymi odbiorcami wspomnianego dofinansowania są jednostki samorządu terytorialnego państw, których produkt narodowy brutto (PNB) na jednego mieszkańca jest niższy niż 90% średniej w państwach Unii Europejskiej.

Najważniejszymi dokumentami ustanawiającymi zasady korzystania z funduszy europejskich są: *Strategiczne Wytyczne Wspólnoty* (SWW) oraz *Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia* (NSRO). Pierwsze stanowią istotny dokument określający obszary, dla których powinny zostać przeznaczone dotacje i stają się punktem wyjścia do opracowania *Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia* (NSRO), określanych również, jak już wspomiano, mianem *Narodowej Strategii Spójności* (NSS), które stanowią najważniejszy polski dokument dotyczący dofinansowania z UE. To właśnie te dokumenty określają, na co powinny zostać wydane pieniądze uzyskane przez Polskę z wyżej opisanych funduszy. „Narodowa Strategia Spójności na lata 2007–2013 stawia sobie za cel tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej”⁵⁾.

Wyżej opisane dokumenty stanowią bazę dla opracowania Programów Operacyjnych, w ramach których już bezpośrednio można uzyskać dotacje na konkretne działania. Sprowadza to *Programy Operacyjne* do rangi instrumentów stworzonych na użytek praktycznej realizacji celów EFRR, EFS oraz FS.

Do każdego z programów przygotowane zostały *Szczegółowe Opisy Priorytetów* (SZOP), a uzupełnieniem zawartych w SZOP-ie informacji jest zarówno dokumentacja konkursowa, przygotowywana przed rozpoczęciem każdego konkursu na projekty, jak również niezbędne akty prawne regulujące np. zasady udzielania pomocy publicznej.

Oprócz sześciu głównych *Programów Operacyjnych* istnieje jeszcze 16 regionalnych, będących uzupełnieniem dokumentów strategicznych UE i obejmujących poszczególne województwa.

Przedstawione powyżej formy finansowania wszelkich działań prowadzonych przez Unię Europejską odbywają się na szczeblu krajowym lub regionalnym. Możemy jednak wyróżnić dodatkowo dotacje na szczeblu Europejskim, które odbywają się w ramach programów prowadzonych przez Komisję Europejską. O dofinansowanie w ich ramach mogą się ubiegać m.in. wszystkie organizacje ze wszystkich krajów członkowskich, jak i spoza UE. Dotacje na szczeblu Europejskim wdrażane i zarządzane są przez Komisję Europejską na poziomie centralnym, jak również za pomocą specjalnie do tego stworzonych jednostek w krajach członkowskich.

⁵⁾ <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/wstepdofunduszyeuropejskich/strony/celepolitykispojnosci.aspx>, dostęp: 10.09.2010 r.

Programy realizowane na szczeblu centralnym

Poniżej przedstawione zostaną programy realizowane na szczeblu centralnym:

- *Uczenie się przez całe życie,*
- *Erasmus Mundus,*
- *Kultura,*
- *Europa dla obywateli,*
- *Media,*
- *Drugi wspólnotowy program działań w dziedzinie zdrowia,*
- *Bezpieczniejszy Internet,*
- *Młodzież w działaniu,*
- Wspólnotowy program na rzecz zatrudnienia solidarności społecznej – *Progress,*
- *Life+,*
- *Instrument Finansowy Ochrony Ludności,*
- Programy w obszarze wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości,
- Instrumenty polityki zewnętrznej,
- Instrumenty polityki spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej.

Opis programów zajmujących się problematyką seniorów

Prekursorami programu Uczenia się przez całe życie były: *SOCRATES, Leonardo da Vinci, Jean Monnet, e-Learning* i *European Language Label*, z których to najistotniejsze działania ujęte zostały w przewidziany na lata 2007–2013 *Lifelong Learning Programme*. Jego celem jest rozwój „różnych form uczenia się przez całe życie poprzez wspieranie współpracy między systemami edukacji i szkoleń w krajach uczestniczących”⁶⁾. Natomiast przewidywanym efektem ma stać się „podnoszenie jakości i zwiększenie atrakcyjności szkolnictwa i kształcenia zawodowego w Europie”⁷⁾.

Tabela 2. Struktura programu *Uczenie się przez całe życie*

Programy sektorowe			
Comenius	Erasmus	Leonardo da Vinci	Grundtvig
Edukacja szkolna	Szkolnictwo wyższe	Kształcenie i szkolenie zawodowe	Edukacja dorosłych*
Program Międzysektorowy (Transversal Programme)			
4 kluczowe działania – rozwój polityki edukacyjnej; uczenie się języków; rozwój ICT; upowszechnienie przykładów najlepszej praktyki			
Program Jean Monnet			
3 kluczowe działania – Akcja Jean Monnet; instytucje europejskie; stowarzyszenia europejskie			

Źródło: <http://grundtvig.org.pl/index.php/ida/2/>, dostęp: 11.06.2010 r.

⁶⁾ <http://www.frse.org.pl/programy-frse/uczenie-sie-przez-cale-zycie>, dostęp: 15.08.2010 r.

⁷⁾ http://ec.europa.eu/education/lip/doc/call09/prior_pl.pdf, dostęp: 15.08.2010 r.

Beneficjentami programu *Uczenie się przez całe życie* mogą być zarówno uczniowie, studenci, nauczyciele, jak i różnego rodzaju instytucje szkoleniowe, przedsiębiorstwa, partnerzy społeczni, stowarzyszenia, ośrodki naukowo-badawcze i inne jednostki organizacyjne zajmujące się szeroko pojętą edukacją. Warto również zauważyć, iż *Lifelong Learning Programme* dofinansowany jest w 75% przez UE, natomiast pozostałe 25% stanowić ma wkład własny instytucji wnioskujących.

Programem, który dotyczy szeroko rozumianej edukacji osób dorosłych wspierającym współpracę europejską na tym obszarze jest *Grundtvig*, który swoją ofertę kieruje do różnych organizacji zajmujących się kształceniem beneficjentów ostatecznych programu. Promuje on przede wszystkim edukację osób z grup wymagających szczególnego wsparcia. Odnajdujemy tu „osoby niepełnosprawne, osoby starsze, mniejszości narodowe i etniczne, osoby o niskich kwalifikacjach, a także zamieszkujące tereny o utrudnionym dostępie do oferty edukacyjnej dla dorosłych”⁸⁾.

Tabela 3. Program Grundtvig

Cel	<ul style="list-style-type: none"> – odpowiadanie na wyzwania edukacyjne związane ze starzeniem się populacji w Europie oraz pomoc w zapewnianiu osobom dorosłym ścieżek poprawy ich wiedzy i kompetencji, – „poprawa pod względem jakościowym i ilościowym oraz pod względem dostępności ogólnoeuropejskiej mobilności osób biorących udział w edukacji dorosłych, – poprawa pod względem jakościowym i ilościowym współpracy pomiędzy organizacjami zajmującymi się edukacją dorosłych w Europie, – zapewnienie alternatywnych możliwości dostępu do edukacji dorosłych osobom z grup wymagających szczególnego wsparcia oraz z defaworyzowanych grup społecznych, w szczególności osobom starszym oraz osobom, które zaniechały kształcenia bez osiągnięcia podstawowych kwalifikacji, – ułatwienie rozwoju innowacyjnych praktyk w dziedzinie edukacji dorosłych, a także ich transferu, w tym z kraju uczestniczącego do innych krajów, – wspieranie tworzenia innowacyjnych i opartych na TIK (technologie informacyjno-komunikacyjne) treści, usług, metodologii nauczania oraz praktyk w zakresie uczenia się przez całe życie, – poprawa metod dydaktycznych oraz zarządzania organizacjami edukacji dorosłych⁹⁾.
Działania	<p><u>Zdecentralizowane:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – zarządzane są na poziomie państwowym przez Narodowe Agencje, – możliwość realizacji projektów lub warsztatów przez organizacje (Projekty partnerskie Grundtviga, Projekty wolontariatu seniorów, Warsztaty Grundtviga), – zagraniczne wyjazdy indywidualne kadry edukacyjnej dorosłych (<i>Kursy doskonalenia zawodowego kadry dla edukacji dorosłych, Wizyty i wymiana kadry dla edukacji dorosłych, Asystentury Grundtviga, Wizyty przygotowawcze Grundtviga</i>). <p><u>Scentralizowane:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – zarządzane są bezpośrednio przez Agencję Wykonawczą w Brukseli (<i>Executive Agency</i>) działającą przy Komisji Europejskiej. – projekty wielostronne – <i>Multilateral Projects, Sieci Grundtviga – Grundtvig Networks</i>, – działania towarzyszące – <i>Accompanying Measures</i>.

⁸⁾ <http://grundtvig.org.pl/index.php/ida/2/>, dostęp: 11.06.2010 r.

⁹⁾ Tamże.

Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> – dorośli słuchacze, – organizacje oferujące możliwości edukacji dorosłych oraz kadra tych organizacji, – organizacje <i>non-profit</i>, organizacje wolontariackie i pozarządowe (NGOs) prowadzące edukację dorosłych, – placówki zajmujące się kształceniem lub doskonaleniem kadry edukacji dorosłych, – podmioty świadczące usługi doradztwa zawodowego i poradnictwa oraz usługi informacyjne dotyczące dowolnych aspektów edukacji dorosłych, – osoby i podmioty odpowiedzialne za systemy i strategie dotyczące dowolnych aspektów edukacji dorosłych na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym, – stowarzyszenia i przedstawiciele osób związanych z edukacją dorosłych, w tym stowarzyszenia osób uczących się i nauczycieli/edukatorów dorosłych, – ośrodki badawcze, szkoły wyższe, przedsiębiorstwa i inne podmioty zajmujące się kwestiami edukacji dorosłych.
Do udziału w konkursach realizowanych w ramach programu Lifelong Learning-Grundtvig może ubiegać się wszystkie 27 krajów UE oraz oraz: Islandia, Lichtenstein, Norwegia, Szwajcaria, Turcja i Chorwacja	

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://grundtvig.org.pl/index.php/ida/2/>, dostęp: 11.06.2010 r.

Programy na szczeblu krajowym lub regionalnym

Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Politykę dotyczącą aktywizacji osób po 50. roku życia w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki realizuje się w regionalnych programach operacyjnych. Działania, które podejmowane są w ramach wsparcia osób po 50. roku życia (czasami już od 45. roku życia), zawarte są w priorytetach, czyli można powiedzieć częściach/poddziałaniach programu operacyjnego. Są to priorytety VII.3 oraz IX.5. Ponadto działania dotyczące aktywizacji osób do 64. roku życia, a zatem w wieku zawodowym, są skierowane priorytety VI.1.1, VI.2, VII.1.1, VII.2.1. Niewielka liczba wymienionych programów uzmysławia, jak mała część środków UE przeznaczona jest na działania związane z aktywizacją seniorów. Priorytety te zostaną poniżej krótko scharakteryzowane.

Wspomniane priorytety wskazują cele, jakie należy zrealizować, jak również działania, jakie należy podjąć, aby je osiągnąć. Ponadto priorytety określają typy projektów dofinansowanych. Odnajdujemy tutaj projekty systemowe dotyczące dofinansowania zadań publicznych realizowanych w sposób określony w odrębnych przepisach prawa i przez jednostki wskazane w tych przepisach – oraz projekty konkursowe – składane w odpowiedzi na konkurs ogłoszony przez Instytucję Pośredniczącą w oparciu o Plany Działania dla poszczególnych priorytetów POKL. By dopełnić opisu systemu dotowania przedsięwzięć w ramach POKL, konieczne jest również przybliżenie pojęcia Instytucji Wdrażających. Instytucją taką jest jednostka, która przyznaje dofinansowanie na realizację projektu w ramach POKL. Do niej należy ogłaszanie konkursów, przeprowadzanie oceny formalnej wniosków, organizowanie prac Komisji Oceny Projektów (KOP), podpisywanie umów z projektodawcami, monitorowanie realizacji projektów, a także wypłata lub zwrot kosztów poniesionych przez projektodawców. W województwie dolnośląskim instytucją wdrażającą priorytety VI oraz VII jest DWUP (Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy), natomiast priorytet IX jest wdrażany przez UMWD (Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego).

Tabela 4. Charakterystyka priorytetów

	Priorytet VI Rynek pracy otwarty dla wszystkich		Priorytet VII Promocja integracji społecznej			Priorytet IX Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach	
Działanie	6.1 Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie.	7.1 Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji.	7.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej.	7.3 Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji.	9.3 Upowszechnienie kształcenia ustawicznego w formach szkolnych.	9.5 Oddolne inicjatywne edukacyjne na obszarach wiejskich.	
Cel działania	Podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób pozostających bez zatrudnienia oraz stworzenie warunków dla rozwoju aktywności zawodowej w regionie.	Rozwijanie aktywnych form integracji społecznej i umożliwianie dostępu do nich osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym, oraz poprawa skuteczności funkcjonowania instytucji pomocy społecznej w regionie.	Poprawa dostępu do zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i rozwijanie sektora ekonomii społecznej.	Wsparcie dla rozwoju inicjatyw na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu członków społeczności lokalnych na terenach wiejskich, przyczyniających się do ich aktywizacji zawodowej i społecznej.	Zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu ustawicznym w formach szkolnych poprzez podniesienie jego jakości i dostępności oraz zwiększenie znaczenia kształcenia ustawicznego jako czynnika oddziałującego na sytuację na rynku pracy.	Pobudzenie aktywności mieszkańców obszarów wiejskich na rzecz samoorganizacji i tworzenia lokalnych inicjatyw ukierunkowanych na rozwój edukacji i podnoszenia poziomu wykształcenia mieszkańców obszarów wiejskich.	
Poddziałanie	6.1.1 Wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy – projekty konkursowe.	7.1.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej – projekty systemowe.	7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym – projekty konkursowe.	–	–	–	

Typ beneficjenta	Wszystkie podmioty – z wyłączeniem powiatowych urzędów pracy oraz osób fizycznych.	Óśrodki pomocy społecznej.	Centra pomocy rodzinie.	Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych.	Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych.	Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych.	Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych.
Grupy docelowe	Osoby pozostające bez zatrudnienia, w szczególności: – osoby pozostające bez zatrudnienia przez okres co najmniej 12 kolejnych miesięcy w ciągu ostatnich dwóch lat; – kobiety (w tym zwłaszcza powracające oraz wchodzące po raz pierwszy na rynek pracy po przerwaniu związanej z urodzeniem i wychowaniem dzieci); – osoby do 25 roku życia, – osoby niepełnosprawne, – osoby po 45 roku życia, – osoby pozostające bez zatrudnienia zamieszkujejące w gminach wiejskich i wiejsko-wiejskich oraz mieszkańcy miast do 25 tys. mieszkańców zamierzające podjąć zatrudnienie w zawodach pozarolniczych.	Osoby spełniające łącznie trzy warunki: – świadczenie ze świadczeń pomocy społecznej, – wiek aktywności zawodowej (15–64 lat), – niezatrudnieni lub zatrudnieni zagrożeni społecznym, – otoczenie osób wykluczonych społecznie.	Osoby spełniające łącznie trzy warunki: – korzystanie ze świadczeń pomocy społecznej, – wiek aktywności zawodowej (15–64 lat), – niezatrudnieni lub zatrudnieni zagrożeni społecznym, – otoczenie osób wykluczonych społecznie, – jednostki organizacyjne pomocy społecznej i ich pracownicy.	– osoby niezatrudnione, zagrożone wykluczeniem społecznym, – otoczenie osób wykluczonych społecznie, – instytucje pomocy i integracji społecznej i ich pracownicy lub wolontariusze, – partnerzy społeczni i gospodarczy.	– osoby w wieku 24–64 lat (oraz osoby nie uczące się w wieku 18–24 lat) zgłaszające z własnej inicjatywy chęć kształcenia ustawicznego w formach szkolnych, – szkoły dla dorosłych, placówki kształcenia ustawicznego, – podmioty działające na obszarach wiejskich i podnoszenia poziomu mieszkańców obszarów wiejskich, – podmioty prowadzące formalne kształcenia ustawiczne (z wyjątkiem szkół policealnych), – partnerzy społeczno-gospodarczy, – pracodawcy.	– osoby w wieku 24–64 lat (oraz osoby nie uczące się w wieku 18–24 lat) zgłaszające z własnej inicjatywy chęć kształcenia ustawicznego w formach szkolnych, – szkoły dla dorosłych, placówki kształcenia ustawicznego, – podmioty działające na obszarach wiejskich i podnoszenia poziomu mieszkańców obszarów wiejskich, – podmioty prowadzące formalne kształcenia ustawiczne (z wyjątkiem szkół policealnych), – partnerzy społeczno-gospodarczy, – pracodawcy.	– mieszkańcy gmin wiejskich, wiejsko-wiejskich oraz miast do 25 tys. mieszkańców, – społeczności lokalne aktywne działające na obszarach wiejskich na rzecz rozwoju edukacji na terenach wiejskich i podnoszenia poziomu mieszkańców obszarów wiejskich, – podmioty prowadzące na obszarach wiejskich na rzecz przeciwdziałania ich marginalizacji i zapewnienia ich odpowiedniego rozwoju.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych na stronie internetowej Ministerstwa Rozwoju Regionalnego (<http://www.mrr.gov.pl/>) oraz strony Dolnośląskiego Wojewódzkiego Urzędu Pracy (<http://www.dwup.pl/>).

Tabela 5. Dokumenty konieczne do zapoznania się przy pisaniu projektu z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

Dokumenty	
1	<p>Rozporządzenia Unii Europejskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> – Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999, – Rozporządzenie (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1783/1999, – Rozporządzenie (WE) nr 1081/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1784/1999, – Rozporządzenie Rady (WE) nr 1084/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające Fundusz Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) 1164/94, – Rozporządzenie (WE) nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT), – Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1828/2006 z dnia 8 grudnia 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.
2	<p>Polskie Akty Prawne</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ustawa z dnia 7 listopada 2008 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z wdrażaniem funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności (Dz. U. 2008 nr 216 poz. 1370), – Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 20 listopada 2007 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – Prawo zamówień publicznych (Dz. U.07. nr 223, poz. 1655), – Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U.06. nr 227, poz. 1658 z późn. zm.), – Ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2006 r., nr 249 poz. 1832), – Ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2005 r., nr 249, poz. 2104 z późn. zm.), – Zarządzenie Nr 6 Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 11 kwietnia 2007 r. w sprawie Komitetu Koordynacyjnego Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007–2013, – Zalecenia dla beneficjentów funduszy Unii Europejskiej dotyczące interpretacji przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych – wersja z 29 lutego 2008 r. Zalecenia weszły w życie 13 marca 2008 r., – Wymiarzenie korekt finansowych za naruszenia prawa zamówień publicznych związane z realizacją projektów współfinansowanych ze środków funduszy UE, – Załącznik – Wskaźniki procentowe do obliczenia wartości korekty finansowej za naruszenia przy udzieleniu zamówień publicznych, współfinansowanych ze środków funduszy UE.
3	<p>Wytoczne na lata 2007–2013</p> <ul style="list-style-type: none"> Dokumenty UE – Strategiczne Wytoczne Wspólnoty (SWW) stanowią bardzo ważny dokument unijny określający obszary, dla których – według Unii Europejskiej – powinny zostać przeznaczone dotacje unijne. Na podstawie tych Wytocznych opracowywane są Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia.

	<p>Dokumenty PL</p> <p>– Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (NSRO), znane również jako Narodowa Strategia Spójności (NSS), to najważniejszy polski dokument dotyczący dotacji unijnych. Określa, na co powinny zostać wydane pieniądze otrzymane przez Polskę z EFRR, EFS oraz FS. Narodowa Strategia Spójności na lata 2007–2013 stawia sobie za cel tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej,</p> <p>– Wytyczne, w odróżnieniu od rozporządzeń, które definiują cel i zakres wsparcia w ramach poszczególnych funduszy, dają do zidentyfikowania obszarów, w których polityka spójności może najskuteczniej przyczynić się do realizacji priorytetów Wspólnoty zorientowanych na osiągnięcie celów odwołanej Strategii Lizbońskiej,</p> <p>– SWW stanowią podstawę dla przygotowania przez państwa członkowskie krajowych dokumentów, tj. Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia (NSRO) oraz programów operacyjnych.</p> <p>Dokumenty regulujące ogólne aspekty wdrażania funduszy unijnych w perspektywie finansowej 2007–2013.</p>
4	Wytyczne Ministra Rozwoju Regionalnego
5	Strategia Rozwoju Kraju
6	Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego
7	Strategie Rozwoju Lokalnego
8	Wytyczne horyzontalne
9	Wytyczne dla POKL
10	System realizacji POKL
11	Program Operacyjny Kapitał Ludzki
12	Szczegółowy Opis Priorytetów
13	Plany działania dla poszczególnych priorytetów na poszczególne lata 2007–2013 r.
14	Dokumentacja konkursowa
15	Wniosek o dofinansowanie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych na stronie internetowej Ministerstwa Rozwoju Regionalnego (<http://www.mrr.gov.pl/>) oraz strony Dolnośląskiego Urzędu Pracy (<http://www.dwup.pl/>).

Na zakończenie należy stwierdzić, iż co prawda Komisja Europejska proponuje działania, które wspierają inicjatywy prosenioralne, jednak wobec rosnącego problemu, jakim jest starzenie się społeczeństwa, mogą być one niewystarczające. Z przeprowadzonej analizy unijnych możliwości wspierania osób po 50. roku życia wynika, iż programów pomocowych jest niewiele. Dodatkowym problemem przy dotacjach unijnych wydaje się być nieumiejętność ich wykorzystania i złe zarządzanie środkami. Pomimo tego, iż coraz częściej słyszymy o szkoleniach komputerowych dla seniorów lub akcjach sportowych czy kulturalnych, brakuje ciągle dobrze poprowadzonej kampanii edukacyjno-reklamowej na temat aktywności i aktywizacji osób po 50. roku życia. Taka sytuacja sprawia, iż spora większość społeczeństwa nie wie nawet o istnieniu takich programów, a co za tym idzie projekty, które otrzymały dotacje, często mają problemy z osiągnięciem wskaźników narzuconych we wniosku.

Brak zainteresowania ze strony społeczeństwa tym problemem i niewiedza na temat możliwości pomocowych sprawia, że problem starzejącego się społeczeństwa jest marginalizowany i spychany na dalszy plan. Dialog społeczny jest tu bardzo istotny, ponieważ zmusza polskiego ustawodawcę i władze Unii Europejskiej do prowadzenia rozmów i szukania rozwiązań. Dlatego miejmy nadzieję, że rok 2012, który przez Parlament Europejski i Radę Unii Europejskiej ogłoszony został Europejskim Rokiem Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej, zapoczątkuje istotne i konieczne zmiany w tym tak trudnym temacie.

Ponadto mocno sformalizowany system składania wniosków aplikacyjnych oraz obostrzenia nakładane na potencjalnych projektodawców przez Unię Europejską są tak rygorystyczne, że często małe instytucje, które nie mają wystarczającego zabezpieczenia finansowego, nie są w stanie „powalczyć” o uzyskanie dotacji na projekt. Taka sytuacja powoduje często niewykorzystanie środków finansowych na dany priorytet, a w ślad za tym zwrot pieniędzy do Unii Europejskiej przez Polskę i nieosiągnięcie zakładanych w programach operacyjnych i planach wskaźników.

Bibliografia:

- Gumkowska M., Herbst J., *Dostęp do organizacji pozarządowych do funduszy strukturalnych – stan obecny i perspektywy*, Warszawa 2006.
- Kwiatkiewicz A., *Instytucje wdrażające a organizacje pozarządowe – blaski i cienie współpracy w procesie absorpcji funduszy strukturalnych*, Warszawa 2007.
- Narodowa Strategia Spójności (Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia) 2007–2013*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2007.
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2007.
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007–2013*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2007.

Netografia:

- http://ec.europa.eu/education/llp/doc/call09/prior_pl.pdf, dostęp: 15.08.2010 r.
- <http://grundtvig.org.pl/index.php/ida/2/>, dostęp: 11.06.2010 r.

http://pliki.innowacyjnosc.gpw.pl/Kapital_Intelektualny_Polski.pdf, dostęp: 10.06.2010 r.

<http://www.bps.uw.edu.pl/europejski-fundusz-rozwoju-regionalnego.html>, dostęp: 10.09.2010 r.

<http://www.dwup.pl/>.

<http://www.frse.org.pl/programy-frse/uczenie-sie-przez-cale-zycie>, dostęp: 15.08.2010 r.

<http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/WstepDoFunduszyEuropejskich/Strony/CzymSafundusze.aspx>, dostęp: 09.11.2010 r.

<http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/WstepDoFunduszyEuropejskich/Strony/NSS.aspx>, dostęp: 10.09.2010 r.

<http://www.mrr.gov.pl/>.

Kapitał Intelektualny Polski, http://pliki.innowacyjnosc.gpw.pl/Kapital_Intelektualny_Polski.pdf,
dostęp: 10.06.2010 r.